

ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Полянського Владислава Олександровича
на тему: **«Моделі оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку
макроекономічних систем»**,
яка подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 -
Економіка

Актуальність обраної теми дослідження

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується нестабільністю, обумовленою впливом різноманітних «шоків», таких як фінансові кризи, глобальні пандемічні загрози, політичні та геополітичні конфлікти тощо. «Шоки» створюють значні виклики для безпеки макроекономічних систем, зокрема, фінансової безпеки.

Поява такого відносно нового поняття як «шок» призводить до необхідності дослідження реакції економічних систем на такі імпульсні, раптові дестабілізаційні впливи з метою формування ефективних антисипативних, проактивних стратегій, спрямованих на пом'якшення негативних наслідків дії «шоків» та попередження розгортання криз.

Слід зазначити, що національні економічні системи характеризуються різним ступенем вразливості до впливу «шоків», який проявляється у швидкості «зараження» кризою, тривалості рецесії, глибині кризових явищ, швидкості відновлення тощо. Аналізуючи взаємозв'язок між «шоками» та реакцією систем, можна визначити оптимальні стратегії управління безпекою, зокрема, фінансовою безпекою. Дослідження цього питання є важливим для розвитку теоретичних підходів, що розкривають взаємозв'язки між різними аспектами фінансової безпеки та впливом «шоків» на економічні системи, а також для розробки рекомендацій щодо політики управління фінансовою безпекою в умовах глобальної нестабільності та впливу «шоків».

Враховуючи вище перелічене, можна прийти до висновку, що питання, які досліджуються в рамках дисертаційної роботи Полянського В.О. на тему «Моделі оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем», є актуальними, а мета, завдання та зміст роботи мають важливе значення.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематики наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця у якості складової частини держбюджетної науково-дослідної роботи «Ризик-орієнтований підхід у забезпеченні протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення» (реєстраційний номер 0118U000058), госпдоговірної теми «Системний аналіз: моделювання та управління» (реєстраційний номер 0120U103218), а також міжнародного науково-дослідного проєкту IGA 3-2020/M «Improving healthcare efficiency: new trends and challenges» (Funder: Bratislava University of Economics and Management).

Сукупність теоретико-методологічних положень, моделей та результатів, представлених у дисертації, дозволяє стверджувати, що її виконання є важливою складовою частиною цих науково-дослідних робіт.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані. Виконане дослідження свідчить про глибоку обізнаність дисертанта з науковими працями зарубіжних та вітчизняних вчених щодо застосування різноманітного економіко-математичного інструментарію для вирішення завдань оцінювання, аналізу та прогнозування впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем.

Завдання, які поставлені в дисертаційному дослідженні, є повністю розкритими у змісті, а мета досягнута. Зміст роботи побудовано в логічній послідовності, методи підбрано коректно. Висновки, наведені у роботі, розкривають результати вирішення завдань, які порушені автором на початку дослідження.

Дисертаційна робота Полянського В.О. містить нові результати, достатній ступінь обґрунтованості яких забезпечується опрацюванням великої кількості статистичної інформації, експериментальними дослідженнями, використанням

широкого спектра методів економіко-математичного моделювання, зокрема, таких як аналіз та синтез (с. 30-59; с. 60-73; с. 74-87), ієрархічні агломеративні та ітеративні методи кластерного аналізу (с. 106-109; с. 120-121, с. 123-128), нейронні мережі Кохонена (с. 109-112; с. 115-117, с. 126-128), дисперсійний аналіз (с. 122-125), методи нечіткої логіки (с. 129-132), методи аналізу часових рядів (с. 135-141), факторний аналіз (с. 142-144), методи аналізу панельних даних (с. 157-163), методів редукції ознак (с. 167-168, с. 194-197), технологій VAR-моделювання (с. 169-185; с. 189-197).

Обґрунтованість наукових положень, що наведені у дисертаційному дослідженні, підтверджується достатньою кількістю наукових публікацій, зокрема, у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Європейського Союзу, вітчизняних та міжнародних конференціях.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі

При ознайомленні зі змістом дисертаційного дослідження Полянського В.О. можна дійти висновку, що отримані здобувачем результати мають достатній рівень наукової новизни та підтверджують особистий внесок здобувача у розвиток економічної науки в контексті теоретико-методичного обґрунтування та розробки комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем.

Найбільш вагомими результатами, що характеризуються новизною та розкривають суть дисертаційного дослідження, є наступні:

1. Удосконалено та систематизовано характеристики «шоку», уточнено поняття «шоку» та його класифікаційні ознаки (с. 66; с. 71-72).
2. Удосконалено моделі оцінки стійкості макроекономічних систем до зовнішніх «шоків», досліджено міжкластерну міграцію елементів, проведено

оцінку глобальної стійкості макроекономічних систем (підрозділ 2.2).

3. Удосконалено інструментарій оцінювання впливу соціально-економічних факторів на вразливість макроекономічних систем до «шоків». Розроблено модель розпізнавання класу макроекономічних систем за рівнем стійкості до впливу «шоків», здійснено комплексну оцінку рівня стійкості макроекономічних систем до впливу «шоків», проведено ранжування країн (підрозділ 2.3).

4. Удосконалено систему індикаторів раннього попередження криз у механізмах управління безпекою, відмінність якої полягає у застосуванні композитних індексів невизначеності на основі методу головних компонент, що дозволяє провести раннє розпізнавання кризових процесів та підвищити обґрунтованість оцінки тривалості в умовах дії «шоків» (підрозділ 2.4).

5. Дістали подальшого розвитку моделі оцінки та аналізу рівня фінансової безпеки макроекономічних систем, які дають змогу визначити найбільш значущі загрози фінансової безпеки макроекономічних систем різних за рівнем стійкості до екзогенних «шоків» кластерів, сформувавши перелік факторів, які необхідно враховувати під час розробки сценаріїв стрес-тестування для аналізу реакцій індикаторів фінансової безпеки на вплив «шоків» (підрозділ 3.1).

6. Дістали подальшого розвитку методичні положення оцінки просторової реакції індикаторів фінансової безпеки макроекономічних систем на вплив «шоків», реалізація яких надає можливість оцінити тривалість та характер флуктуацій індикаторів фінансової безпеки внаслідок впливу ендогенних, екзогенних, глобальних «шоків», виявити найуразливіші підсистеми фінансової безпеки (підрозділ 3.2).

7. Дістали подальшого розвитку моделі оцінки впливу енергетичного «шоку» на індикатори фінансової безпеки макроекономічних систем, що дозволяють визначити диференційовані режими енергетичної безпеки як канали трансмісії «шоків» фінансової безпеки, значущість впливу інформаційного каналу на динаміку індикаторів енергетичної безпеки та, як наслідок, фінансової безпеки. (підрозділ 3.3).

Теоретична цінність і практична значущість результатів дослідження, можливі шляхи використання результатів дослідження

Наукова цінність результатів дослідження полягає у подальшому розвитку теоретико-методичних підходів до моделювання впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем, формуванні системи математичних методів і моделей, які збагачують економічну науку з питань підвищення ефективності політики забезпечення фінансової безпеки.

Практична значущість результатів дослідження полягає в розробці методичних підходів до побудови моделей оцінки впливу «шоків» на безпеку економічних систем, які є універсальними та можуть бути впроваджені в діяльність економічних систем різного рівня ієрархії для формування стрес-сценаріїв, визначення прогностичного рівня безпеки, формування стратегії забезпечення безпеки, попередження кризових ситуацій.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування в діяльності ТОВ «СОФТВЕА-ЕКСПЕРТ» (довідка № 14 від 15.10.2020 р.), ТОВ «РАЙЗ 19» (довідка № 01/02/22 від 10.02.2022 р.), а також в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні дисциплін «Методи економіко-статистичних досліджень», «Методи та моделі DATA SCIENCE», «Економетрика-2» (довідка № 22/88-02-28 від 19.07.2022 р.).

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Результати дисертації відображені у 9 публікаціях: п'яти наукових статтях (три з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна - проіндексована у базах даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, одна – опублікована у періодичному науковому виданні інших держав, які входять до Європейського Союзу) та тезах доповідей на міжнародних та всеукраїнських конференціях. У публікаціях достатньою мірою відображено основні положення та результати наукового дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Полянського В.О. за своєю структурою та оформленням відповідає вимогам до дисертаційного дослідження. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії та визначені у постанові КМУ №44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року.

Дисертаційне дослідження є логічно побудованим, має чітку структуру, відзначається послідовним викладенням тексту. Поставлені мета та завдання є виконаними і досягнутими під час дослідження.

Дисертація виконана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі, що забезпечує легкість і доступність сприйняття результатів дослідження. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» №40 від 12.01.2017 р. зі змінами від 31.05.2019 р.

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено. Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих працях. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення, які є результатом особистого наукового пошуку.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Враховуючи загальну позитивну оцінку дисертації Полянського В.О. та належний рівень її виконання, слід зазначити такі дискусійні положення:

1. У дисертації не вказано які саме ієрархічні агломеративні методи кластерного аналізу використовувались для групування макроекономічних систем

за рівнем стійкості до впливу «шоків» (стор. 106). Чи розглядалися методи одиничного, повного, середнього зв'язків, які зазначені в концептуальній схемі (стор. 93), під час попереднього аналізу даних? Доцільно було б вказати, яким чином здійснювався вибір методу, який використовується для групування (стор. 106)?

2. Автору доцільно було б пояснити, що розуміється під «каскадною» кризою (стор. 119) під час розробки моделі розпізнавання класу макроекономічних систем за рівнем стійкості до впливу «шоків».

3. У дисертаційному дослідженні зроблено акцент на розробці моделі оцінки впливу енергетичного «шоку» на індикатори фінансової безпеки динамічно нестабільних систем (країни-репрезентанта кластера країн з низьким рівнем стійкості до впливу «шоків») (с. 185-197). Доцільно було б здійснити реалізацію вказаних моделей на даних країн-репрезентантів інших кластерів.

4. Доцільно було б привести детальне економічне обґрунтування сценарного аналізу зміни індикаторів фінансової безпеки внаслідок дії енергетичного «шоку» (стор. 193-197).

5. У дисертації слід було б вказати чи вимагають побудовані моделі динамічної зміни всередині обраних кластерів? Зокрема, з контексту дисертації незрозуміло чи враховувались можливі динамічні зміни у складі країн-репрезентантів (стор. 168)?

Наведені зауваження мають дискусійний характер та не впливають на загальне позитивне враження щодо дисертаційного дослідження.

Загальний висновок

Дисертація Полянського В.О. є завершеною науково-дослідною роботою. Наукові результати, отримані у дисертації, дозволяють вирішити важливу наукову задачу теоретико-методичного обґрунтування та розробки комплексу моделей оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем. Практична цінність дисертаційного дослідження підтверджується довідками впровадження результатів дисертаційної роботи.

Зміст та структура дисертаційного дослідження повністю відповідають поставленій меті та завданням. Науково-методичні здобутки містять наукову новизну та відображені у наукових публікаціях, кількість, зміст і обсяг яких задовольняє вимоги до повноти викладення наукових результатів дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота чітко та логічно структурована, наукові результати підтверджено експериментальними розрахунками. Тематика дисертаційного дослідження відповідає за змістом спеціальності 051 «Економіка».

Дисертаційна робота Полянського Владислав Олександровича на тему «Моделі оцінки впливу «шоків» на фінансову безпеку макроекономічних систем», яка підготовлена за спеціальністю 051 «Економіка», відповідає вимогам постанови №44 від 12 січня 2022 року «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженої Кабінетом Міністрів України, а її автор, Полянський Владислав Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор
кафедри економічної кібернетики
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ганна ХАРЛАМОВА

